

44

ED - DUHAN / DIM

OBJAVLJENA U MEKI, IMA 59 AJETA

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ١ وَالْكِتَابِ الْمُبِينِ ٢ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ مُبَرَّكَةٍ إِنَّا كُنَّا
 مُنذِرِينَ ٣ فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ٤ أَمْرًا مِنْ عِنْدِنَا إِنَّا كُنَّا
 مُرْسِلِينَ ٥ رَحْمَةً مِنْ رَبِّكَ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ٦ رَبِّ السَّمَوَاتِ
 وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا إِنْ كُنْتُمْ مُوقِنِينَ ٧ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي
 وَيُمِيتُ رَبُّكُمْ رَبُّ آبَائِكُمْ الْأَوَّلِينَ ٨

U ime Allaha, Svemilosnog, Milostivog!

"Ha-mim." /1/ "Tako mi Knjige jasne", /2/ "Mi smo je objavili u Blagoslovljenoj noći, i Mi, doista, opominjemo"; /3/ "u njoj se rasčlanjuje svaka savršeno stvorena stvar!" /4/ "po zapovijedi Našoj! Mi smo, zaista, slali poslanike" /5/ "kao milost Gospodara tvoga - On, uistinu, sve čuje i sve zna"/6/ "Gospodara nebesa i Zemlje, i onoga što je između njih - ako čvrsto vjerujete", /7/ "drugog boga osim Njega nema; On život i smrt daje - Gospodar vaš i Gospodar vaših predaka davnih!" /8/

Uzvišeni Allah obavještava o veličanstvenom Kur'anu, te kaže da ga je objavio časne noći, a to je noć Lejletul-kadr. Kao što Uzvišeni veli:

"Mi smo ga objavili u noći Kadr." /97:1/ Bilo je to u mjesecu ramazanu.

Uzvišeni kaže:

"Mjesec ramazan je onaj (mjesec) u kojem je objavljen Kur'an." /2:185/ Prethodno smo naveli nekoliko hadisa o ovoj temi u poglavlju El-Bekare, te ih nema potrebe ovdje ponavljati. Oni koji tvrde da je noć Kadra u polovini mjeseca šabana, mnogo su daleko, jer je tekst Kur'ana nedvosmislen da je ona u ramazanu. A Uzvišeni Allah kaže: "i Mi, doista, opominjemo" ljude šta im koristi, a šta šteti po

Šerijatu, kako bi Allahovi dokazi protiv Njegovih robova bili uspostavljeni. Riječi Uzvišenog:

"...u njoj se rasčlanjuje svaka savršeno (stvorena) stvar." Dakle, u noći Lejletul-kadra izdvoji se iz Levhi-mahfuzu odredba za narednu godinu i dostavi pisarima; edželi koji će se u njoj okončati šta je od opskrbe određeno, i sve drugo što će se u narednoj godini desiti. Riječi Uzvišenog: "ovdje" je u značenju (savršen, precizan, temeljito urađen) koje se ne može zamijeniti niti preinačiti. Zato Uzvišeni Allah kaže: "po zapovijedi Našoj." Sve što objavi i odredi je po Njegovoj zapovijedi, sa Njegovom dozvolom i Njegovim znanjem. "Mi smo, zaista, slali poslanike." Znači, ljudima su slati poslanici kako bi im Allahove znakove, kad se za to ukaže potreba, čitali.

Zato, Uzvišeni veli:

"...kao milost Gospodara tvoga - On, uistinu, sve čuje i sve zna. - Gospodara nebesa i Zemlje i onoga što je između njih." Onaj Koji je Kur'an iz milosti poslao, jeste Allah, Gospodar nebesa i Zemlje. "...ako čvrsto vjerujete"; tj. ako ste uvjereni, sigurni u to. Zatim Uzvišeni veli:

"drugog boga osim Njega nema; On život i smrt daje, Gospodar vaš i Gospodar vaših predaka davnih." Baš kao što Uzvišeni veli:

"Reci: - O ljudi, ja sam svima vama Allahov Poslanik, Njegova je vlast i na nebesima i na Zemlji; nema drugog boga osim Njega, On život i smrt daje." /7:158/

بَلْ هُمْ فِي شَكٍّ يَلْعَبُونَ ٩
 فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ ١٠ يَغْشى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ
 أَلِيمٌ ١١ رَبَّنَا اكشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ إِنَّا مُؤْمِنُونَ ١٢ أَنَّى لَهُمُ الذُّكُورُ
 وَقَدْ جَاءَهُمْ رَسُولٌ مُبِينٌ ١٣ ذُكُرُوا لَهُمْ وَقَالُوا مَعَهُمْ جَحَنُونَ ١٤
 إِنَّا كَا شَفَعُوا الْعَذَابَ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ١٥ يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ
 الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ ١٦

"Ali, ovi sumnjaju i zabavljaju se", /9/ "Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim"/10/ "koji će ljude prekriti: Ovo je neizdržljiva patnja!"/11/ "Gospodaru naš, otkloni patnju od nas, mi ćemo, sigurno, vjerovati!"/12/ "A kako će oni pouku primiti, a već im je došao istinski Poslanik"/13/ "od koga oni glave okreću i govore: Poučeni - umno poremećeni!" /14/ "Mi ćemo patnju malo - pomalo otklanjati i vi ćete se sigurno u mnogobožačku vjeru vratiti"; /15/ "ali onoga Dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti." /16/

* Objavljena nakon sure "Ez -Zuhruf."

¹ Ovo je jasan dokaz na očitu grešku u tvrdnji o dovi vezano za polovinu šabana. U toj dovi se obraća Allahu, Koji je pokazao Svoju veličinu u najvećoj noći polovine šabana, u kojoj se svaka odredba precizira. Ova dova protivrječi tekstu Kur'ana, što je očito posmatrajući ove ajete.

Govori Uzvišeni kako su oni mušrici i zabavljaju se i poigravaju, tj. došla im je očigledna istina, ali oni u nju sumnjaju, izvrcu je i ne vjeruju. Zatim, Uzvišeni, određujući rok i prijeteci im, veli:

"Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim." Ibn-Mes'ud i drugi koji se sa njim slažu tvrde da se duhan - dim, pokazao, tj. ukazao se i iščezao... On je, što se, u opisu precizira, kao priviđenje koje su u očima vidjeli skupina Kurejšija kad ih je Božiji Poslanik proklinjao glađu, slično kao Jusuf, te ih je snašla izmorenost i glad, pa počеше jesti kosti i mrljinu. U tom stanju Kurejšije su dizali poglede u nebo i vidjeli samo dim. U jednom rivajetu stoji: "Poče čovjek gledati u nebo, i vidje između njega i neba nešto poput oblaka, zbog velike izmorenosti. Dok drugi kažu da se ne radi ovdje o dimu koji je već bio, nego je ovo dim, kao jedan od predznaka Sudnjeg dana. Kao što je već napomenuto u hadisu od Ebu-Surejha Huzejfe ibn Usejda el-Gifarij, r.a., koji kaže: /112/ "Pojavio nam se Allahov Poslanik, s.a.v.s., sa Arefata, kada smo se među sobom podsjećali na Sudnji dan", te Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Neće biti Sudnji dan dok ne vidite deset znakova; rađanje sunca sa zapada, dim, životinju, pojavu Jedžudža i Medžudža, pojavu Isaa, sina Merjeminog, Dedždžala, tri pomračenja mjeseca; jedno na istoku, jedno na zapadu, a jedno na Arapskom poluotoku, vatru što će se pojaviti iz udubine Adena (adenskoga polja), koja će tjerati ljude - zaokupiti ih - bit će s njima gdje god zanoćili i gdje god se u podne odmarali.'" Ovaj hadis navodi samo Muslim u svom Sahihu. U Sahihu Buharije i Muslima stoji: /113/ "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s., Ibn-Sajjadu: 'Imam za tebe jednu tajnu (skrivenu stvar)!' A on reče: 'To je dim.' Poslanik, s.a.v.s., reče: 'Prezren neka si! Nećeš moći izbjeći kaderu (određenju).' A tajna koju mu je bio sakrio Poslanik, s.a.v.s., jeste: 'Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim (ajet).'" Prenosi Ibn Ebi-Hatim od Ibn-Seida el-Hudrija, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /114/ "Dim će obuzeti ljude. Mumina će obuzeti stanje slično kihavici, a kafira će dim napuhati sve dok mu ne počne na uši izlaziti." Dosta je sahih, hasen i ostalih hadisa, koji se prenose, i nedvojbeno upućuju na to da je dim jedan od očekivanih predznaka Sudnjeg dana. To je jedan od kur'anskih fenomena. Uzvišeni Allah kaže:

"Zato sačekaj dan kad će im se činiti da prema nebu vide vidljiv dim", upečatljiv i jasan, koji će svako vidjeti. Prema tome kako ga komentira Ibn-Mes'ud, r.a., to je samo priviđenje koje će ljudi u svojim očima vidjeti uslijed velike gladi i iscrpljenosti. Tako Uzvišeni veli:

"koji će ljude prekriti", tj. dim će ih obaviti i okružiti sa svih strana. A da se odnosi samo na mušrike Meke, mimo ostalih ljudi, ne bi u ajetu bilo rečeno: **"koji će ljude prekriti."** Uzvišeni veli: **"ovo je neizdržljiva patnja"**, tj. to će im se reći, podrugljivo:

"na Dan kada će grubo u vatru džehenemsku biti gurnuti: 'Ovo je vatra koju ste poricali.'" /52:13-14/

Uzvišeni veli:

"Gospodaru naš, otkloni patnju od nas, mi ćemo, sigurno, vjerovati!" Ovako će govoriti nevjernici, kad očima budu gledali patnju, a Uzvišeni će im odgovoriti:

"A kako će oni pouku primiti, a već im je došao istiniti Poslanik, od koga oni glavu okreću i govore: 'Poučeni - umno poremećeni!'" Uzvišeni, dakle, odgovarajući im pita,

kako se to mogu opomenuti, jer im je On Poslanika poslao, koji im je jasno dostavio i obznanio, a oni se od njega okrenuli, u laž ugonili i rekli, potvarajući Poslanika, da je on podučen od nekoga, i da je lud. Vi ste dakle nakon što vam je na dunjaluku došao Poslanik, njega nijekali, tako ste i umrli, pa zar ste nakon što ste ugledali kaznu u njega povjerovali? Mislite li da vam to može pomoći? Nema od toga ništa!... Čak kad bi vas i na dunjaluk povratili, vi biste opet njemu nevjernici bili. Zato Allah ovdje kaže:

"Mi ćemo patnju malo-pomalo otkloniti i vi ćete se sigurno u mnogobožaku vjeru vratiti." Znači, kad bismo uklonili od vas ovu patnju i povratili vas dunjalučkim kućama, vi biste se vratili u stanje kufra kao što ste i bili i opet biste u laž ugonili.

Uzvišeni veli:

"a kada bi i bili povraćeni, opet bi nastavili raditi ono što im je bilo zabranjeno, jer oni su doista lažljivci." /6:28/

Uzvišeni veli.

"...ali onoga dana kada ih svom silom zgrabimo, zbilja ćemo ih kazniti." Ovaj ajet Ibn-Mes'ud protumačio je kao da se on odnosi na dan Bitke na Bedru. Međutim, očito je da se ovo odnosi na Sudnji dan, iako je i Bedr bio dan velike sile. Ibn-Abbas, r.a., kaže: "Ibn-Mes'ud, r.a., kaže: 'El-batšet-ul-kubra' - veliki udarac je dan Bedra, a ja kažem da je to Sudnji dan.'" Sened je ovog rivajeta sahih.

* وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿٧﴾ أَنْ أَدْوَأِلَ الْعِبَادَ لِلَّهِ إِنَّ لَكُمْ رَسُولًا أَمِينٌ ﴿٨﴾ وَأَنْ لَا تَتَّخِذُوا عَلَى اللَّهِ إِلَهًا إِلَيْنَا إِنِّي سُلْطَانٌ مُبِينٌ ﴿١٩﴾ وَإِلَيْنَا عُدَّتْ رُبِّي

وَرَبِّكُمْ أَنْ تَرْجُمُونَ ﴿٢٠﴾ وَإِنْ لَمْ تُؤْمِنُوا لِي فَأَعَزُّ لُونِ ﴿٢١﴾ فَدَعَا رَبَّهُ أَنَّ
هَؤُلَاءِ قَوْمٌ مُجْرِمُونَ ﴿٢٢﴾ فَأَسْرَبَ إِلَىٰ يَلِيلًا إِتْمَمَ مِنْبَعُونَ ﴿٢٣﴾ وَأَتَرَكَ
الْحَمْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُنْدٌ مُّعْرِضُونَ ﴿٢٤﴾ كَذَّبُوا مِنْ جَنِّ وَعَيْونِ ﴿٢٥﴾
وَزُرُوعٍ وَمَقَامٍ كَرِيمٍ ﴿٢٦﴾ وَنَعْمَةً كَانُوا فِيهَا فَكَاهِينَ ﴿٢٧﴾ كَذَلِكَ
وَأَوْرَثْنَا قَوْمًا آخَرِينَ ﴿٢٨﴾ فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَاءُ وَالْأَرْضُ
وَمَا كَانُوا مُنظَرِينَ ﴿٢٩﴾ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي ثِيَابِ السَّرِيِّ لَيْلًا مِنَ الْعَذَابِ الْمُرِيدِ
﴿٣٠﴾ مِنْ فِرْعَوْنَ إِنَّهُ كَانَ عَالِيًا مِنَ السَّرْفِينَ ﴿٣١﴾ وَلَقَدْ آخَرْتَهُمْ
عَلَىٰ عِدْلٍ عَلَىٰ الْعَالَمِينَ ﴿٣٢﴾ وَءَايَاتُهُمْ مِنَ اللَّيْلِ مَا فِئَهُ بِلَوِّ السُّبُحِ ﴿٣٣﴾

"A Mi smo i prije njih Faraonov narod u iskušenje stavili, i došao im je plemeniti Poslanik": /17/ "Predajte meni Allahove robove! Ja sam vam, zaista, poslanik pouzdani", /18/ "i ne uzdižite se iznad Allaha, ja vam donosim dokaz očevidni", /19/ "i ja se obraćam i svome i vašem Gospodaru, da me ne gadate", /20/ "a ako mi ne vjerujete, onda me na miru ostavite!" /21/ "I on pozva u pomoć Gospodara svoga: 'Ovo je, doista, narod nevjernički!'" /22/ "Izvedi noću robove Moje, vi ćete slijedeni biti", /23/ "i ostavi more nek miruje, oni su vojska koja će zaista potopljena biti." /24/ "I koliko ostaviše bašča i izvora", /25/ "i njiva zasijanih i boravišta divnih", /26/ "i blagodati u kojima su uživali!" /27/ "Tako to bi, i Mi smo to u nasljedstvo drugima ostavili", /28/ "ni nebo ih ni Zemlja nisu oplakivali, i nisu bili sačekani." /29/ "A sinove smo Israilove ponižavajuće patnje spasili", /30/ "od Faraona - on je bio zbilja gord, jedan od onih koji su u zlu svaku mjeru prevršili", /31/ "i znajući kakvi su, između savremenika smo ih odabrali", /32/ "i neka smo im znamenja puna očite kušnje dali." /33/

Uzvišeni veli da je prije mušrika na ispit bio stavljen Faraonov narod. "...i došao im je plemeniti Poslanik", Musa, a.s.

"Predajte meni Allahove robove!" Kao što Uzvišeni veli:

"...pusti sinovi Israilove da idu s nama i nemoj ih mučiti. Donijeli smo ti dokaz od Gospodara tvoga. A nek je selam na onoga koji Pravi put slijedi." /20:47/

Riječi Uzvišenog: "Jer ja sam vam, zaista, poslanik pouzdani", tj. ja sam vam vjeran u ovom što vam dostavljam. A Uzvišeni veli:

"i ne uzdižite se iznad Allaha", tj. nemojte se oholiti pa da Njegove ajete ne slijedite, da u njih ne

vjerujete i da jasne Njegove dokaze ne prihvatite. Riječi Uzvišenog: "...ja vam donosim dokaz očevidan." Nepobitne dokaze, tj. mudžize s kojima Poslanik dolazi,

"i ja se obraćam i svome i vašem Gospodaru da me ne gadate", tj. kod Njega zaštitu tražim od napada vaših, teškim riječima, kamenjem kojim se na me bacate i dr.

"...a ako mi ne vjerujete, onda me na miru ostavite", tj. nemojte me sprečavati, njeđujmo mirne odnose, dok Allah ne presudi među nama. Nakon ustrajanja Allahovog Poslanika u njihovom okruženju te izlaganja očitih dokaza kod njih se uveličao kufr, nevjerstvo i inad.

"...i on pozva u pomoć Gospodara svoga: 'Ovo je, doista, narod nevjernički.'" Kao što Uzvišeni veli:

"I Musa reče: 'Gospodaru naš! Ti si dao Faraonu i glavešinama njegovim bogatstva da u raskoši žive na ovom svijetu, pa oni, Gospodaru moj, zavode s puta Tvoga! Gospodaru naš, uništi bogatstva njihova i zapečati srca njihova, pa neka ne vjeruju dok ne dožive patnju nesnosnu!' 'Uslišena je molba vaša' - reče On - 'a vas dvojica na Pravom putu ostanite i nikako se za nezalicama ne povodite!'" /10:88-89/ Tada mu Uzvišeni naredi: "Izvedi noću robove Moje, vi ćete slijedeni biti." Kao što Uzvišeni veli:

"I Mi objavismo Musau: Noću izvedi robove Moje i s njima suhim putem kroz more prođi, ne strahujući da će te oni stići i da ćeš se utopiti." /20:77/ Uzvišeni ovdje, dalje, kaže:

"i ostavi more nek miruje, oni su vojska koja će zaista potopljena biti." To zato što Musa, a.s., nakon što on i sinovi Israilovi prodoše more, htjede štapom udariti po vodi, kako bi se vratilo u svoje prvobitno stanje. Tako bi more bilo prepreka između njega i Faraona, te ih ne bi mogao stići. Tada mu Uzvišeni naređuje da more ostavi u stanju kakvom jeste, i obradova ga da će oni uskoro biti potopljenička vojska, te da ga od njih nimalo ne obuzima strah. Te, zato, ne naređuj moru da vrati vodu, nego ostavi suh prolaz dok i zadnji vojnik Faraonov ne uđe, da bi mu potom naredio da se vrati kao što je i bilo. Tako Faraon i njegova vojska postaje utopljenici. To je nagrada za njihovo nevjerstvo i inad. Hvala Allahu, Gospodaru svjetova. Zatim Uzvišeni veli:

"i koliko ostaviše bašča i izvora." Znači, ostaviše mnogo vrtova i rijeka,

"...i njiva zasijanih i boravišta divnih", usjeva bujnih, te stanova ugodnih i opremljenih. "I blagodati u kojima su uživali!" Obale rijeke Nila bile su načičkane divnim vrtovima, od izvora do ušća, počev od Asuana do Rešida, spojene u potpunosti. Oni su uživali u životu u svakovrsnim jelima, napitcima, odjeći, bogatstvu, slavi i mudrosti. Sve to taj narod izgubi u jednom trenu. Ostaviše sve i

odjednom se nadoše u Džehennemu, a ružno li je on boravište. Svim njihovim posjedima zagospodariše sinovi Israilovi. Kao što Uzvišeni veli: **"Eto tako je bilo, i Mi dadosmo da to naslijede sinovi Istrailovi." /26:59/** I Uzvišeni veli:

"Tako to bi i Mi smo to u nasljedstvo drugima ostavili", tj. Izraelićanima, kao što je to i rečeno. Uzvišeni dalje veli:

"ni nebo ih, ni Zemlja nisu oplakivali." Znači, nisu imali dobrih djela koja bi se mogla uspeti do nebeskih vrata pa da ih oplakuje zbog onog što su izgubili. Na Zemlji, također, nisu mogli ostati. Zemlja ih nije žalila, nisu vjernici u Allaha bili, pa ništa nije izgubila. Zato ne zavrijediše da iko na njih pogleda, niti da ih pokuša sačuvati. Razlog je tome njihovo nevjerstvo, njihov lopovluk, njihova oholost i inad. Prenosi Ibn-Džerir od Šurejha bin-Ubejda el-Hadrami, koji kaže: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /115/ 'Islam je počeo sa usamljenicima (pojedincima), vratit će se na jedinke - usamljenike kao što je počeo. Ali, mu'min nije usamljenik i stranac bilo gdje da se nađe. Neće umrijeti mumin u usamljeništvu u kome ga neće imati ko oplakivati, a da za njim neće plakati nebo i Zemlja.' Zatim je Allahov Poslanik proučio:

'ni nebo ih, ni Zemlja nisu oplakivali', /44:29/ zatim reče: 'Uistinu, ni nebo, ni Zemlja, ne plaču za nevjernikom.'"

A Uzvišeni kaže: **"i nisu bili sačekani"**, tj. neće im kazna biti odgođena. Uzvišeni veli:

"...a sinove Israilove ponižavajuće smo patnje spasili od Faraona - on je bio gord, jedan od onih koji su u zlu svaku mjeru prevršili." Time im se Allah smilovao i spasio ih potlačenosti i ropstva i teških ponižavajućih poslova što im je Faraon odredio.

Riječi Uzvišenog: **"On je bio zbilja gord, jedan od onih koji su u zlu svaku mjeru prevršili"**, znače da je Faraon bio izrazito nadmen, obijesan, prkosan, prelazeći svaku mjeru u svojim naredbama, a krajnje glupih ideja i samih mišljenja.

Riječi Uzvišenog:

"i znajući kakvi su, između savremenika smo ih odabrali", tj. nad narodima njihovog doba, **"i neka znamenja puna očite kušnje smo im dali"**, tj. Mi smo im bili podastri očite činjenice, jasne dokaze i mudžize. U svemu tome je očit ispit narodu koji se povodi za njima.

إِنَّ هَؤُلَاءِ لَيَقُولُونَ ۖ إِن هِيَ إِلَّا مَوْتُنَا الْأُولَىٰ وَمَا نَحْنُ بِمُشْرِكِينَ ﴿٢٥﴾
 فَأَتَوْا أَبَانَ بَنِي إِسْرَائِيلَ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٢٦﴾ أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتَّخَذُوا الَّذِينَ
 مِنْ قَبْلِهِمْ أَهْلًا كَمَا أَنْتُمْ كَانُوا يُجْرِمُونَ ﴿٢٧﴾

"A ovi, doista, govore:"/34/ "Postoji samo naša prva smrt, mi nećemo biti oživljeni"; /35/ "pretke naše nam dovedite, ako je istina to što govorite!" /36/ "Da li su bolji oni ili

narod Tubba' i oni prije njega? - njih smo uništili jer su nevjernici bili."/37/

Uzvišeni Allah pobija izjave mušrika, koji ne priznaju proživljenje i povratak; i tvrdnju da postoji život samo na ovom svijetu, nema života poslije smrti, nema proživljenja, niti ponovnog sakupljanja. Oni za dokaz svoje tvrdnje uzimaju svoje pretke, koji su nestali, a ne vraćaju se. Ako je proživljenje istina, onda:

"pretke naše nam dovedite, ako je istina to što govorite!" Ovo je neosnovan argument i nedoumica. Oživljenje je, uistinu, na Sudnjem danu, a ne na ovom svijetu. Zato Uzvišeni, prijeteći im, opominje ih neizbježnom kaznom kao što je zadesila one čiji su postupci bili slični njihovim; narod Tubba', a to je narod od Sabe, koji je uništen, razbacan i raspršen po svijetu. Govor o njima prethodio je u poglavlju Sebe'. Stoga oni moraju uzeti pouku od naroda što je stradao, a bili su Arapi kao i oni. Riječ Tubba' jeste nadimak za vladara koji vlada Jemenom, kao što je Kisra, vladar Perzije, a Kajsar vladar Bizanta. Tako je jedan Tubba' po imenu Es'ad ibn-Kurejb ibn-Melikerb el-Jemani, koji je primio židovstvo i pozivao narod Jemena u židovsku vjeru, a židovstvo je tad bilo vjera Musaa, a.s., došao do Meke, veličao Kabu i činio tavaf i darovao je skupim ukrasnim ogrtačem. U svom je pohodu napredovao dok nije došao do Semerkanda, gdje je učvrstio prijestolje i vlast. Vladao je ogromnim prostranstvima. Ibn-Asakir kaže da je on upravljao Damaskom i vladao tim krajevima 326 godina. Vlast nad Himjerom niko od njega nije imao dužu. Pomenuti Tubba' umro je prije dolaska Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., na oko sedam stotina godina. Kad je prolazio pored Medine, rekoše mu vodiči, dva učena jevreja, da je ovo grad u koji će Hidžru činiti Allahov Poslanik, koji će živjeti pred kraj ovoga svijeta, a zvat će se Ahmed. Tad je izrekao stihove, koje je recitovao skupini medinelija. Ove su stihove stanovnici Medine prenosili s koljena na koljeno. Jedan od stanovnika Medine koji je znao ove stihove bio je Ebu-Ejjub Halid ibn-Zejd, u čijoj kući je odsjeo Allahov Poslanik, s.a.v.s. Stih glasi:

"Svjedočim da je Ahmed poslanik Allahov, porijekla časnog.

Ako me život do njega donese, bit ću poslušnik ili vezir tog čovjeka krasnog.

Od njegova srca odagnat ću svaku brigu, i svojom sabljom sasjeci njegovog neprijatelja svakog."

Ibn Ebi-Dunja navodi predanje kako je iskopan jedan grob u gradu San'a, u vrijeme islamske vladavine, u kom su nađene dvije žene, čija su tijela bila sačuvana. Kod glava im je nađena jedna srebrena ploča na kojoj je pisalo zlatnim slovima: *"Ovo je kabur Hujeje i Tumejse (a u drugom predanju kaže se Hurejeje i Tumadire), dvije kćerke Tubba'a, umriješe svjedočeći: la ilahe illa llah. Ne pripisujući u vjeri*

Njemu ništa. A tako umiraše prije njih dobri ljudi." Prenosi Et-Teberani od Ibn-Abbasa, r.a., da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /116/ "Ne spominjite ružnim riječima Tubba' jer je islam primio." Prenosi Abdur-Rezzak od Ebu-Hurejrea, r.a., da je rekao: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /117/ 'Nisam siguran, da li je Tubba' bio vjerovjesnik ili nije.'" Aiša, r.a., govorila je da se ne grdi i ne spominje ružnim riječima Tubba', jer je to bio dobar čovjek. On je hadž obavio za vrijeme Džurhumija i darovao Kabu skupocjenim ogrtačem, zaklao u njenom dvorištu šest hiljada kurbana, te je dostojanstveno pohvalio i ikram učinio, a potom se vratio u Jemen. U rivajetu Ibn-Asakira navodi se da je riječ o Tubba'u, na koga upućuje Kur'an, koji je uveo svoj narod u islam. Ali, pošto je umro, narod se vratio obožavanju vatre i kipova, te ih je Allah kaznio. Uzvišeni Allah to spominje u poglavlju Sebe'. Katade kaže da mu je napomenuto kako je Ka'b govorio o Tubbeu: "Osobina je dobrog čovjeka da je Allah prekorio (ponizio) njegov narod, a ne njega."

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ
وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا الْعَيْنِ ۖ مَا خَلَقْتَهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَإِنَّ
أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۖ إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ۖ يَوْمَ
لَا يُغْنِي مَوْلَى عَنْ مَوْلَى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُصْرُونَ ۖ إِلَّا مَنْ رَحِمَ اللَّهُ إِنَّهُ
هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ۖ

"Mi nismo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih da bismo se igrali." /38/ "Mi smo ih stvorili sa Istinom, ali većina njih ne zna." /39/ "Zbilja će Dan suda svima njima rok određeni biti", /40/ "Dan kada bližnji neće nimalo od koristi bližnjem biti, niti će biti pomognuti", /41/ "osim onih kojima se Allah smiluje, jer - On je, uistinu, silan i milostiv." /42/

Ovdje Uzvišeni govori o Svojoj pravednosti i o tome da Njegovom biću nije primjerena igra, bescilje i zabluda. Kao što Uzvišeni veli:

"Mi nismo uzalud stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih; tako misle nevjernici, pa teško nevjernicima kad budu u vatri." /38:27/ Zatim Uzvišeni veli:

"Zbilja će Dan suda svima njima rok određeni biti." To je dan jasnog rastavljanja. To je Dan stajanja (Sudnji dan), a riječi Uzvišenog: "svima njima rok

određeni", tj. za sve od prvog do posljednjeg čovjeka.

"Danu kada bližnji neće nimalo od koristi bližnjem biti", tj. rođak rođaka neće moći pomoći. Kao što Uzvišeni veli:

"kada bližnji neće bližnjega svoga ništa pitati." /70:10/ Brat brata neće osloviti, iako će se oči u oči gledati. Riječi Uzvišenog dalje glase:

"I niti će biti pomognuti", tj. međusobno se neće pomagati, niti će doći pomoć sa bilo koje strane. Zatim Uzvišeni veli: "osim onih kojima se Allah smiluje", tj. tog dana će pomagati samo Allahova milost, milost Uzvišenog prema Svojim robovima.

"On je, uistinu, silan i milostiv." Znači, On je u isto vrijeme Onaj Koji posjeduje silu i snagu, ali i neograničenu milost.

إِنَّ شَجَرَةَ الزَّقْوْمِ ۖ طَعَامٌ لِّأَشْيَرِ ۖ
كَأَلُّهُ لِيَلِي فِي الْبُطُونِ ۖ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
سَوَاءً أُنزِلَتْ مِنْ سَمَاءٍ أَوْ صُبُوا مِنْ فَوْقِ رَأْسِهِمْ مِنْ عَذَابِ الْجَحِيمِ ۖ ذُوقُوا ذُقَّ إِنَّكَ
أَنْتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ۖ إِنَّ هَذَا مَا كُنْتُمْ بِهِ تَمْتَرُونَ ۖ

"A drvo zekum zbilja je" /43/ "hrana grješnika", /44/ "Kao rastopina kovine će u trbuhu vreti", /45/ "kao što voda ključala vrije." /46/ "Šćepajte ga i usred ognja odvucite", /47/ "a zatim mu, za kaznu, na glavu vodu koja ključa izlijevajte!" /48/ "Okušaj, ta ti si, uistinu, 'moćni' i 'poštovani'?!", /49/ "Ovo je, zaista, ono u što ste sumnjali!" /50/

Ovim ajetima Uzvišeni obavještava kako će biti kažnjavani nevjernici. "Drvo zekum bit će hrana grješniku", tj. nevjerniku. Navodi se kako se ovdje posebno misli na Ebu-Džehla, međutim, svakako se odnosi i na druge nevjernike. Što se spomenutog drveta tiče, kad bi samo jedna kaplja sa njega kanula na Zemlju, uništila bi životni prostor stanovnika na njoj. Govor o ovom (koji se vezuje za Božijeg Poslanika, s.a.v.s.) prethodio je u tefsiru poglavlja Es-Saffat pri obradi ajeta 62.

Riječi Uzvišenog: "kao rastopina kovine je.", a jedni kažu, kao uljani talog

"u truhu vret će, kao što voda ključala vrije", uslijed visoke temperature i ružnog okusa. Uzvišeni veli: **"Šćepajte ga"**, tj. nevjernika, **"i odvućite"**, tj. snažno ga iza leđa zgrabite i odvućite ga

"usred ognja", u sredinu grotla, **"a zatim mu, za kaznu na glavu vodu koja ključa izljevajte!"** Uistinu će melek nevjernika udarati željeznom šipkom po glavi, te mu mozak otvoriti, zatim ga po glavi vrućom vodom posipati. To će se niz tijelo slijevati, a nevjernik će uslijed žesti i crijeva iz stomaka izbaciti, visit će mu do članaka. Neka nas Uzvišeni Allah od toga sačuva.

Riječi Uzvišenog: **"okušaj, ta ti si, uistinu, 'moćni' i 'poštovani'."** Rekao je El-Emevi u svom djelu Megazi - prenoseći od Ikrima: /118/ Susreo je Allahov Poslanik, s.a.v.s., Ebu-Džehla, Allah ga prokleo, i rekao mu: "Uistinu mi je Uzvišeni Allah naredio da ti kažem:

'Teško tebi! Teško tebi! i još jednom: Teško tebi!' /75:34-35/, zatim, kaže: Ebu-Džehl tada smače svoj ogrtač s ruku, i uzviknu: 'Ni ti ni tvoja družina mi ništa ne možete! Vi dobro znate da sam prvak Meke, da sam moćni i poštovani.' Uzvišeni Allah ga je usmrtio na Bedru, potcijenio ga, te izazovno ga oslovio i objavio: **"okušaj, ta ti si, uistinu, 'moćni', 'poštovani'."** Ustvari, njemu zebanije u Džehennemu govore te riječi ismijavajući ga i ponižavajući, tj. nisi ti ni moćan ni poštovan. Zato Uzvišeni veli: **"ovo je, zaista, ono u što ste sumnjali."**

إِنَّ الْمُنْفِقِينَ
فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥٦﴾ فِي جَهَنَّمَ وَعَيُونٍ ﴿٥٧﴾ يَلْبَسُونَ مِنْ سُنْدُسٍ
وَأِسْتَبْرَقٍ مُنْقَلَبِينَ ﴿٥٨﴾ كَذَلِكَ وَرَوَّجَهُمْ مَجُورِعِينَ ﴿٥٩﴾
يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فِكْهَةٍ آمِينَ ﴿٦٠﴾ لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ
إِلَّا الْمَوْتَ الْأُولَىٰ وَوَقَّهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٦١﴾ فَضَلَّامٍ مِّن رَّبِّكَ
ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٦٢﴾ فَأَمَّا يَسَّرْنَاهُ بَلْسَانَكَ لَمَّا هُم
يَنْذَكُرُونَ ﴿٦٣﴾ فَأَرْقَبُ إِنَّهُمْ مُّرْتَابُونَ ﴿٦٤﴾

"A oni koji su se Allaha bojali, oni će na sigurnu mjestu biti", /51/ **"usred bašča i izvora"**, /52/ **"u dibu i kadifu obučeni i jedni prema drugima."**/53/ **"Eto, tako će biti i Mi ćemo ih hurijama, krupnih očiju, ženiti."**/54/ **"U njima će moći, sigurno, koju hoće vrstu voća tražiti"**; /55/ **"u njima, poslije one prve smrti, smrt više neće okusiti i On će ih patnje u ognju sačuvati"**, /56/ **"blagodat će to od Gospodara tvoga biti; to će, zaista, biti uspjeh veliki!"**/57/ **"A Kur'an smo učinili lahkim, na jeziku tvome, da bi oni pouku primili"**, /58/ **"zato čekaj, i oni će čekati!"**/59/

Nakon što Uzvišeni navodi stanja paćenika, nastavlja na to spominjući sretnike. Zato se Kur'an i naziva: **"onaj što govori o dvojnim suprotnostima."** Uzvišeni veli: **"a oni koji su se Allaha bojali"**, na dunjaluku, **"oni će na sigurnu mjestu biti"**, tj. na ahiretu u Džennetu. Zaštićeni u njemu od smrti, progonstva, svake brige i tuge, straha, umora, iznurenosti, šejtana i njegove spletke te ostalih izazova i nedaća.

"...usred bašča i izvora." Ovo je suprotno boravku onih tamo pod zekumom uz piće rastopljene kovine. Uzvišeni veli:

"u dibu obučeni", a to je tanka svila u košulje i sličnu odjeću satkana. **"...i kadifu"**, a to je sjajni brokat uobličen u plišane ogrtače. **"...i jedni prema drugima"**, tj. na divanima, gdje ne sjede nikad jedan drugom leđima okrenuti. Riječi Uzvišenog: **"Eto, tako će biti, i Mi ćemo ih hurijama krupnih očiju ženiti"**, tj. ovako će biti dodatno darovani, a Mi smo ih već počastili časnim suprugama. A ove su hurije:

"one koje, prije njih, čovjek ni džin nije dodirnuo" /55:56/,

"bit će kao rubin i biser" /55:58/. **"...zar nagrada za dobro učinjeno djelo može biti nešto drugo do dobro?"** /55:60/

Riječi Uzvišenog: **"u njima će moći, sigurno, koju hoće vrstu voća tražiti"**, tj. kada god zatraže, bilo koju vrstu voća, dobit će je. Bit će sigurni da je nikad nestati ne može, ili da im može biti uskraćena. Naprotiv, bit će im donesena kad god budu željeli.

Riječi Uzvišenog:

"u njima, poslije one prve smrti, smrt više neće okusiti." To je ona smrt kojom su se oprostili od dunjaluka. Na ahiretu u Džennetu smrt nikad okusiti neće. Navodi se u dva Sahiha, da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: /119/ "Dovest će se smrt u liku crno-bijelog ovna, postaviti između Dženneta i Džehennema, te preklati. Tada će biti rečeno: - O stanovnici Dženneta, nastupila je vječnost, nema smrti! O stanovnici Džehennema, nastupila je vječnost, nema smrti!" Prenosi Abdur-Rezzak od Ebu-Hurejra, r.a., i Ebu-Seida, r.a., koji kaže: "Rekao je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: /120/ Bit će rečeno stanovnicima Dženneta: 'Uistinu ćete biti zdravi i nikad onemoćati nećete, uistinu ćete živjeti i nikad umrijeti nećete, uistinu ćete uživati i nikad se zasititi nećete, uistinu ćete biti mladi i nikad ostariti nećete.'" Prenosi Muslim. Prenosi Ebul-Kasim et-Teberanij od Džabira ibn Abdullaha, r.a., koji kaže: /121/ "Upitan je Allahov Poslanik, s.a.v.s.: 'Hoće li stanovnici Dženneta spavati?' Allahov Poslanik, s.a.v.s., odgovori: 'San je brat smrti, te stanovnici Dženneta neće spavati.'"

Riječi Uzvišenog: **"i On će ih patnje u ognju sačuvati"**, tj. pored ovih velikih blagodati koje uživaju jeste i ta što ih je Allah sačuvao, spasio ih i zaklonio od patnje u ognju u džehennemskim

ponorima. Stiglo ih je ono što su tražili, spasili su se od straha Njegovom blagodati, čašću, plemenitošću i dobroćinstvom. Zato Uzvišeni kaže: **"blagodat će to od Gospodara tvog biti, to će, zaista, biti veliki uspjeh."**

Prenosi se u dva Sahiha od Allahovog Poslanika, s.a.v.s., da je rekao: /122/ "Vi radite dobro, budite ustrajni na pravom putu, i međusobno se zbližavajte, ali znajte da nikoga od vas njegovo djelo neće uvesti u Džennet." Rekoše: "Zar ni tebe, o Allahov Poslaniče?", a Poslanik, s.a.v.s., reče: "Ni mene, osim ako me Allah Svojom milošću i blagodati ne obdari."

Riječi Uzvišenog:

"a Kur'an smo učinili lahkim na jeziku tvome, da bi oni pouku primili", tj. olakšali smo im shvatanje Kur'ana tako što smo ga objavili u jeziku kojim govoriš, a to je jezik tvog naroda. A to je najrazgovjetniji, najvideniji, najljepši i najlakši jezik, sasvim jasan, znakovit i veličanstven. **"...da bi oni pouku primili"**, tj. kako bi ga razumjeli i po njemu radili. Međutim, i pored ove jasnoće i veličine, bilo je ljudi koji ne htjedoše vjerovati, nego suprotno učiniše i zainadiše se. Stoga Uzvišeni reče Svom Poslaniku, s.a.v.s., olakšavajući mu položaj, obećavajući mu Svoju pomoć, jemčeći kaznu onom ko Ga lažnim bude smatrao: **"zato čekaj"**, tj. budi pripravan, **"i oni će čekati!"**, tj. vidjet će oni ko će biti potpomognut, ko odlikovan i čija će riječ na oba svijeta biti gornja. Sve je ovo, o Muhammede, tebi, tvojoj braći, vjerovjesnicima i poslanicima, kao i vjernicima koji su vas slijedili. Kao što Uzvišeni kaže:

"Mi ćemo, doista, pomoći poslanike Naše i vjernike u životu na ovom svijetu, a i na Dan kad se dignu svjedoci, na Dan kad krivcima pravdanja njihova neće od koristi biti, njih će prokletstvo i najgore prebivalište čekati."
/40:51-52/